

Suomen yliopistokirjastojen neuvoston kokous 15.2.2008

Kokouspaikka: Seminarierum i Arken, Fabriksgatan 2, 20500 Åbo.

Puheenjohtaja: Jarmo Saarti, Kuopion yliopiston kirjasto, *sihteeri:* Helena Mattila, Kansalliskirjasto

Isännöinti: Tore Ahlbäck, Åbo Akademi.

Osallistujat: jäsenet, lueteltu osoitteessa:

<http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/neuvosto/tietoaneuvostosta/jasenet.html>

Poissa: Helena Hämynen, Anja Ukkola, Hellevi Hakala, Matti Hjerppe, Pirjo Rajakiili.

Kokousaika: 15.2.2008 kello 10.00-16.00

1. Kokouksen avaaminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen.

2. Suunnittelijan sijoituspaikkaan liittyvän sopimuksen allekirjoittaminen

Suunnittelijan sijoituspaikka vuonna 2008 on Helsingin yliopiston kirjastopalvelujen koordinoituyksikkö. Jäsenistö tiedusteli henkilöstösivukustannusten laskentaperiaatetta, jossa Sinikaran mukaan on Helsingin yliopiston käytäntöjen mukaan otettu huomioon myös yllättävien tilanteiden varaus. Kokoukseen osallistuneet allekirjoittivat sopimuksen. Muut allekirjoitukset kerätään postitse.

2. Toimintakertomus

Hyväksyttiin toimintakertomus. Hyväksytty toimintakertomus on neuvoston sivulla osoitteessa:

http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/neuvosto/asiakirjat/vuosikertomus/Files/liitetiedosto2/toimintakertomus2007_150208.pdf

3. Lausunto Euroopan yliopistoliiton open access –suosituksesta

Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto oli pyytänyt 25.2.2008 mennessä Suomen yliopistokirjastojen neuvostolta kommentteja Euroopan yliopistoliiton avointa tieteellistä julkaisu toimintaa koskevista suosituksista. Tehtiin joitakin pieniä täsmennyksiä kokouksessa esitettyyn kommenttikirjeluonnokseen ja hyväksyttiin se. Hyväksytyt kommentit löytyvät neuvoston sivulta osoitteesta.

http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/neuvosto/asiakirjat/lausunnot/lausunnot2007/Files/liitetiedosto2/OA_EUA_lausunto_1502hyv.pdf

4. Lausunto Kansalliskirjaston tietohallintostrategiasta ja Linnea2-sopimusryhmän tilannekatsaus

Kansalliskirjasto on pyytänyt 20.3.2008 mennessä Suomen yliopistokirjastojen neuvostolta lausuntoa laatimastaan Kansalliskirjaston tietohallintostrategiasta vuosille 2008-2012. Juha Hakala esitteli Kansalliskirjaston tietohallintostrategialuonnosta, jonka pohjalta käytiin keskustelua (Hakalan esitys liitteenä 1). Yliopistokirjastot muun muassa hämmästelivät, että tietohallintostrategiassa ei ole palveluarkkitehtuurikuvauksia. Ihmeteltiin myös, että siinä ei ole tuotu esille kirjastojärjestelmäkehityksen seuraamista ja järjestelmän uudistamistarpeiden kartoitusta, vaikka käytössä oleva järjestelmä on vanhentunut ja kyseessä on varsin pitkä ajanjakso. Yhteisluettelon ylläpitomallin muuttamiseen suhtauduttiin varauksella, koska se mahdollisesti aiheuttaa lisätöyrasitteita yliopistokirjastoissa. Keskeisiä oman organisaation ja muiden asiaan vaikuttavien dokumenttien tarkastelua pidettiin kapea-alaisena ja puutteellisena.

Esityksessään Hakala vakuutti, että Kansalliskirjasto ei aio painostaa yliopistokirjastoja käyttämään tarjoamiensa järjestelmiä, vaan tarjoaa niitä halukkaille. Käydyn keskustelun ja ennen kokousta kirjallisesti lähetettyjen kommenttien perusteella laaditaan lausunto. Lausuntoa valmistelee ryhmä: Helena Mattila, Arja-Riitta Haarala, Vuokko Palonen, Ari Muhonen, Reino Lipponen ja Pirjo Vatanen. Lausunto käsitellään koko jäsenistön tasolla sähköpostitse.

Todettiin, että olisi hyvä, jos neuvosto laatisi oman strategiansa tietojärjestelmiin ja informaatioarkkitehtuuriin liittyvistä palvelutarpeista. Sen pohjalta voitaisiin erotella, mitkä palvelut olisi järkevää hankkia kansallisina keskitettyinä palveluina, mitkä tuottaa muiden yhteistyömallien kautta sekä mitkä yliopistokirjastot toteuttaisivat yliopistokohtaisesti. Sovittiin, että työvaliokunta valmistelee asiaa.

Arja-Riitta Haarala kertoi, että Linnea2 –sopimusryhmässä on havaittu epäselvyyksiä sopimusten sanamuodoissa ja eroja kirjastosektoreiden välillä. Kansalliskirjasto ja yliopistokirjastot tulkitsevat tekemiensä sopimusten termit eri tavoin (mm. ylläpitää, hoitaa). Lisäksi yliopistokirjastot eivät ole esimerkiksi ymmärtäneet antaneensa niin suuria valtuuksia Kansalliskirjastolle (esim. sopiminen kustannuksista) kuin Kansalliskirjaston mukaan sopimuksilla on siirretty. Haarala totesi, että konsortiuudistusta valmistelevassa Linnea2-sopimusryhmässä käsitellään sopimuksien lisäksi päätöksentekoprosessi ja kustannustenjakoa sekä palveluympäristön kuvaus. Todettiin, että sopimukset on syytä uusia.

5. Lausunnon antaminen Sähköisten aineistojen pitkäaikaissäilytystä ja käyttöä koskevasta muistiosta

Todettiin, että opetusministeriö oli lähettänyt yliopistokirjastojen neuvostolle tiedoksi Sähköisten aineistojen pitkäaikaissäilytystä ja käyttöä koskevan muistion. Saatteessa todettiin, että yliopistokirjastojen neuvostolla on mahdollisuus antaa muistiosta lausunto 25.2.2008 mennessä. Sovittiin, että lausunnon valmistelee työryhmä Helena Mattila, Jarmo Saarti, Helena Hämynen ja Tore Ahlbäck. Lausunto käsitellään koko jäsenistön tasolla sähköpostitse. Lähetetty lausunto on osoitteessa:

http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/neuvosto/asiakirjat/lausunnot/lausunnot2007/Files/liitetiedosto2/OPM_PAS_lausunto_210208.pdf

6. Toimintasuunnitelma

Sovittiin, että vuonna 2008 rakenteelliseen kehittämiseen liittyvät asiat asetetaan etusijalle. Tehtiin toimintasuunnitelmaan joitakin tarkennuksia ja lisäyksiä. Lisättiin muun muassa kohta: Palvelujen ja tietoarkkitehtuurin määrittely, jossa todettiin, että tarkastellaan yliopistokirjastoille tärkeitä palveluja ja sitä, mikä on kunkin palvelutuottajan rooli niiden toteuttamisessa. Asian organisoiminen annettiin työvaliokunnan tehtäväksi. Todettiin, että vuoden aikana perustettavalla tietojärjestelmäinfrastruktuurin ja informaatioarkkitehtuurin kehittämisverkostolla on merkittävä rooli palvelujen ja tietoarkkitehtuurin määrittelyssä. Päätettiin, että neuvosto ei erityisesti kohdenna toimintaansa vuonna 2008 kaukopalveluasioihin.

Käsiteltäessä neuvoston hankkeita vuodelle 2008 keskusteltiin yliopistokirjastojen tutkimustarpeet –hankkeesta. Keskustelussa tuli esiin Yliopistokirjastojen tutkimustarpeet – Osa 1 –raportin puutteita (keskeisten kansainvälisten lähteiden huomiotta jättäminen, kyselyaineiston esittäminen kertomatta vastausten luokitteluperusteita). Todettiin, että lähdeaineiston puutteet ovat tulleet ohjausryhmässä esiin. Samoin tuotiin esiin, että selvityksen tekemisen aikataulu on hyvin kireä (aika

tehdä selvitys syyskuusta 2007 huhtikuuhun 2008). Selvityksen tekijä tekee työtä muun tutkimustyön ohessa. Mietittiin olisiko syytä olla vastaisuudessa ottamatta rahoitusta, jos sitä saadaan huomattavasti vähemmän kuin anotaan (tässä tapauksessa anottiin 75 000 euroa ja saatiin 20 000 euroa). Valtuutettiin Mirja Iivonen lähettämään neuvoston puolesta palautetta raportin puutteista selvityksen tekijälle.

Vuoden 2008 toiminnasta keskusteltaessa todettiin, että yhteiskunnallisen palvelutehtävän arvoa voidaan korostaa siitä näkökulmasta, että tällä tavoin pienen maan resurssit saadaan maksimaaliseen käyttöön. Vaikka kaikki kansalaiset eivät pysty käyttämään sähköisiä aineistoja kotoaan, kirjastoissa paikan päällä ne ovat kaikille saatavilla. Kyseessä on suomalainen ilmiö, jota kannattaa tuoda esiin myös kansainvälisissä yhteyksissä. Kansainvälisyydestä keskusteltaessa tuotiin esiin toimialakansainvälisyyden näkökulma. Teknisillä ja kaupallisilla aloilla on aktiivisia verkostoja.

Vuonna 2008 näyttäisivät yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen liittyvät asiat korostuvan. Nähtiin tarpeelliseksi, että yliopistokirjastot miettivät mittareita ja tulostavoitteita, jolloin ne voitaisiin määritellä omista lähtökohdista eikä niitä saneltaisi ulkopuolelta. Mittareita pohdittiin alustavasti. Mietittiin voitaisiinko valmistelu tehdä Kansalliskirjaston kokoamassa vaikuttavuuden arviointiryhmässä, mutta puheenjohtaja totesi, että asiaa kannattaisi tarkastella pelkästään yliopistojen näkökulmasta. Esitettiin erillisen vaikuttavuutta ja mittareita pohtivan ryhmän perustamista. Puheenjohtaja totesi, että laaturyhmä aikoo jatkaa toimintaansa ja ehdotti, että laaturyhmä voisi miettiä asiaa. Laaturyhmällä on käytettävissä 4000 euroa rahoitusta vuodelle 2008. Mittareista ja arvioinneista olisi mahdollisesti hyvä järjestää yhteinen koulutus.

Hyväksyttiin toimintasuunnitelma. Hyväksytty toimintasuunnitelma on neuvoston sivulla http://www.kansalliskirjasto.fi/kirjastoala/neuvosto/asiakirjat/vuosikertomus/Files/liitetiedosto2/toimintasuunnitelma2008_150208_hyv.pdf

7. Seuraavan kokouksen ajankohta ja tarkoitus

Toimintasuunnitelman näkökulmasta katsottiin tarkoituksenmukaiseksi selvittää, olisiko opetusministeriöllä mahdollisuutta järjestää keskustelutilaisuus rakenteellisesta kehittämisestä yliopistokirjastoille. Tilaisuudessa voitaisiin pohtia yksityiskohtaisesti yliopistolain seurausvaikutuksia sekä yliopistokirjastojen toiminnan mittareita ja arviointia. Alustavasti kokouspäiväksi sovittiin 21.5¹. Pidettiin toivottavana Anita Lehikoisen osallistumista, joten päätettiin sopia kokouspäivä lopullisesti Lehikoisen kalenterin mukaan. Toivottiin, että tilaisuuteen osallistuisi myös joku taloushallinnon asiantuntija. Todettiin, että julkaisuarkistoista olisi myös syytä keskustella neuvoston laajuudessa. Katsotaan, sopiiko asia seuraavaan kokoukseen vai otetaanko se esiin muussa yhteydessä.

¹ Suunnittelija selvitteli asiaa. Kokouspäiväksi päätettiin 29.5.2008.

8. Rakenteellisen kehittämisen tilannekatsaus

Päivi Kytömäki toi esiin kysymyksiä, jotka on otettava huomioon yliopistolain uudistumisen yhteydessä (esitys liitteenä 2). Todettiin, että kaikki muut yliopistot perustettaneen julkisoikeudellisina, mutta innovaatioyliopistosta on tulossa säätiöperustainen. Todettiin, että opetusministeriö järjestää maaliskuun alussa tilaisuuden rakenteellisesta kehittämisestä yliopistojen johdolle.

Käytiin pikakatsaus rakenteellisen kehittämisen tilanteeseen eri yliopistokirjastoissa. Yleisesti näyttäisi siltä, että monin paikoin on perustettu alatyöryhmiä tai osahankkeita, joissa mietitään palvelukokonaisuuksia. Innovaatioyliopistossa ollaan siirtymässä jo organisaatorakenteen ja palvelujen toteutuksen pohtimiseen. Turussa puhutaan konsortion lisäksi epävirallisesti myös Turun uudesta yliopistosta. Kehitteillä olevassa Itä-Suomen yliopistossa odotellaan päätöstä kaupallisten tutkintojenanto-oikeudesta. Muutoin toimialuelaajennuksia ei näyttäisi rakenteellisen kehityksen seurauksena ainakaan nyt alkuvaiheessa paljonkaan tulevan. Aineistojen lisäkustannukset askarruttavat joitakin yliopistokirjastoja. Ammattikorkeakoulu yhteistyö on monin paikoin odottavassa tilanteessa, koska ammattikorkeakouluissa joudutaan keskittymään ammattikorkeakoulujen välisten rakenteiden miettimiseen. Lapissa kuitenkin suunnitellaan ammattikorkeakoulujen kanssa yhteisiä tukipalveluja laajemminkin kuin vain kirjastopalvelujen osalta. Åbo Akademiassa yhteistoimintasuunnitelmat etenevät useilla paikkakunnilla (Tammisaarella, Pietarsaarella ja Turussa), ja Åbo Akademi tulee huolehtimaan perustettavan Novian (Svenska yrkeshögskola + Yrkeshögskola Sydväst) hallinnosta. Oulussa on Sarkomaan siunaus sille, että yliopisto ja ammattikorkeakoulu säilyvät erillisinä, mutta yhteistyölähteitä etsitään. Yhteistyö kohdistunee erityisesti infrastruktuuriratkaisuihin ja yhteistyöhön musiikkikasvatuksen opetuksen järjestämisessä. Tampereen yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto ja Jyväskylän yliopisto esittävät rakenteellisen kehittämisen hankkeena opetusministeriölle Sisä-Suomen yliopistoallianssia, jonka yhdeksi kärkihankkeeksi on nimetty allianssiyhteistyötä tukeva infrastruktuuri. Tampereen molemmat yliopistot tekevät tamperelaisten ammattikorkeakoulujen kanssa Unipoli-yhteistyötä, jossa kehitetään mm. oppimateriaalien julkaisemista julkaisukanavahankkeessa. Vaasassa kolmen yliopiston ja kahden ammattikorkeakoulun yhteisten kirjasto- ja oppimiskeskuspalveluiden suunnittelu on edennyt kokoelmien, palveluiden, tilojen osalta, mutta virallisia päätöksiä ammattikorkeakoulujen mukaantulosta Tritoniaan ei vielä ole.

9. Tiedoksi

Aki Kangas lähettää viestin sektoreiden yhteisestä asiakaskyselystä kirjo-listalle ja kertoo kyselystä tarkemmin. Kysely tehtäneen maaliskuussa. Osa jäsenistä ilmoitti, että ei toteuta kyselyä mm. Libqual-kyselyn samanaikaisen toteutuksen takia.

Kirjastosektoreiden yhteisen tulevaisuusohjelman suunnittelu alkaa tiistaina 26.2.2008.

Kirjastoverkkopäivä järjestetään 11.4. ja FinELib-päivä 9.5. Korkeakoulujen neuvottelupäivä on 7.3.2008.

Neuvoston edustajan mukaan FinELibin ohjausryhmän kokouksessa oli paljastunut, että Kansalliskirjasto on jälleen siirtämässä vain osan FinELibin siirtomäärärahoista aineistonhankintoihin ja loput osoitetaan muuhun tarkoitukseen. Päivi Kytömäki kertoi, että FinELibin ohjausryhmän puheenjohtaja lähettäneesi asiasta viestiä kaikille rehtoreille. Sinikara totesi, että Helsingin yliopiston johto edellyttää ja on sopinut Kansalliskirjaston

kanssa, että seurantaa ja raportointia kehitetään nykyistä selkeämmäksi. Todettiin, että odotetaan Kansalliskirjaston johtokunnan kokous 26.2.2008 ennen konkreettisiin toimenpiteisiin ryhtymistä.

10. Puheenjohtaja päätti kokouksen

Puheenjohtaja päätti kokouksen.

Vakuudeksi

Helena Mattila
Suunnittelija